

APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA CUNOȘTINTELOR DESPRE VERSIUNILE CRIMINALISTICE

Mihail CHIRILĂ

Așa cum apariția dreptului a însemnat o necesitate istorică, tot astfel s-a făcut simțită nevoia căutării de mijloace care să asigure posibilitatea identificării celor vinovați în săvârșirea infracțiunilor, probleme ce au fost permanente în atenția celor preocupați de combaterea faptelor antisociale.

Viziunea actuală asupra versiunilor criminalistice, rolului lor în activitatea de urmărire penală, s-a conturat odată cu dezvoltarea societății, sistemului de drept, criminalisticii – știința investigării infracțiunilor.

Pe la mijlocul secolului al XIX-lea, în activitatea practică de cercetare a infracțiunilor s-a observat lipsa unui suport teoretic, argumentat științific, de combatere a fenomenului infracțional, acesta a intensificat activitatea cercetătorilor de a perfecționa și elabora noi metode, mijloace, procedee de descoperire, fixare, examinare a probelor. Totuși, au existat cercetări ale oamenilor de știință în sensul elaborării și introducerii unor elemente de criminalistică în procesul judiciar, remarcabile prin originalitate. În a doua jum. a sec. XIX, în Europa s-au creat premise și condiții obiective de cimentare a cunoștințelor menite să contribuie la descoperirea și cercetarea infracțiunilor [1, p.244].

Analiza din perspectiva istorică a oricărei ramuri a criminalistici este dificilă, deoarece, în sec. XIX nu existau cunoștințe criminalistice sistematizate. Consultarea opiniilor științifice despre rolul ipotezelor, presupunerilor, în activitatea de cercetare a infracțiunilor, expuse anterior, ne arată că versiunile au existat în conștiința umană din timpuri străvechi.

Realizările teoretico-conceptuale privind versiunile criminalistice actuale nu pot fi atribuite unei personalități anume, unei țări, deoarece, s-a ținut cont de diversitatea de opinii ale savanților din întreaga lume. Dacă am urmări și aprecia modul implementării și eficacitatea cunoștințelor privind versiunile criminalistice în practica investigațională a Republicii Moldova, evoluția acestei instituții nu poate fi analizată decât în cadrul etapelor parcurse de țara noastră în spațiul geopolitic în care s-a aflat. De aceea, vom examina evoluția subiectului menționat prin prisma a trei etape.

Prima etapă: a doua jumătate a sec. – înc. sec. XX; etapa a – perioada sovietică – până în 1990; a treia etapă – sf. sec. XX – până în prezent. Considerăm că aceste etape-segmente ne vor permite expunerea clară a evenimentelor și concluziilor ce urmează.

În *prima etapă*, informații concrete privind natura versiunilor criminalistice nu au fost descoperite. În publicațiile cercetătorilor din sec. XIX noțiuni folosite în prezent ca: „versiune”, „planificare”, „situație de anchetă”, „caracteristică criminalistică a infracțiunii etc.” nu sunt. Cercetările se rezumau la încercări de a oferi consultații-recomandări practicienilor în scopul eficientizării activității de investigare și descoperire a infracțiunilor.

Fondatorul criminalisticii, austriacul Hans Gross, judecător de instrucție și profesor de drept penal, în 1893 publică lucrarea *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik* (Manualul judecătorului de instrucție), pentru prima dată formulând definiția criminalisticii ca știință, folosind expresia „Știință a stărilor de fapt în procesul penal”. În lucrare, H. Gross scrie despre „...necesitatea elaborării unor presupuneri, care ulterior urmează a fi verificate...” [2, p.356]. Cu apariția lucrării autorului german A. Weingardt „Tactica cercetării penale” [3] noțiunile „plan”, „activitate de planificare”, „versiune” se conturează ca instrumente necesare și utile cercetării infracțiunilor. Scopul lucrării este de „a oferi un îndrumar despre elaborarea planurilor de cercetare și modul de realizare a acțiunilor planificate”.

După cum afirmă savantul rus R.S. Belkin, [4, p.6] în Rusia țaristă, o lucrare științifică temeinică despre istoria criminalisticii nu există. În această perioadă criminaliștii elaborau mai cu seamă problemele tehnicii criminalistice (E. Burinski, V. Lebedev, O. Tregubov ș.a.). Totuși, la sf. sec. XIX în publicațiile savanților-procesualiști se formulau regulile de bază ce urmau a fi respectate la audierea martorilor, la confruntare, percheziție [5, p.21].

Renumitul savant rus E.F. Burinski, „părintele criminalisticii rusești”, în lucrarea sa fundamentală *Expertiza judiciară a documentelor, realizarea și folosirea rezultatelor acesteia* (1903), precum și în multe alte lucrări, operează cu noțiunea „presupunere”, – echivalentul actualei „versiune”. Acest remarcabil om de știință atrăgea atenția la „necesitatea fundamentării logice a presupunerilor elaborate, precum și la explicațiile unor evenimente sau împrejurări ale faptei ilicite cercetate”. Aceste recomandări nu și-au pierdut actualitatea până în prezent.

În România, încă din sec. XIX, în anul 1847, în timpul domniei lui Nicolae Șuțu, apare, la Iași o lucrare *Reguli ce urmează a se păzi în privegherea și cercetarea vinovaților* [6, p.26], cu unele elemente de ordin tactic și metodologic.

Așadar, în prima etapă, analiza evoluției versiunilor dovedește un grad înalt de generalizare a informației despre versiune, fragmentarea ideilor, lipsa coerenței dintre ele. Recomandările privind investigarea infracțiunilor poartă un caracter tehnic pronunțat.

A doua etapă va evidenția tendințele evoluției cunoștințelor în versiunile criminalistice din societatea sovietică, principalul accent fiind pus pe realizările criminaliștilor ruși, având ca suport lucrările remarcabile ale savanților criminaliști din Franța, Germania, Anglia, SUA, le-au dezvoltat și au realizat studii valoroase.

Apariția cunoștințelor despre versiunea criminalistică și planificarea cercetării infracțiunilor ține de numele savantului rus V.I. Gromov [7, p.43]. care elaborează tezele de bază ale teoriei versiunilor criminalistice și plani-

ficării cercetărilor. Clarificarea conceptului „versiune”, observăm în *Arta descoperirii infracțiunii și legile* a savantului german Erich Anuschat *logicii* [8, p.46], (1927) tradusă în rusă de S.M. Potapov. Este o primă abordare a problematicii aplicării de către anchetator a raționamentelor logice, a regulilor de elaborare și de verificare a versiunilor la cercetarea infracțiunilor.

În viziunea profesorului francez *Marcel Le Clère* [9,p.358], folosirea eficientă a acestor instrumente tehnice și tactice criminalistice nu poate fi concepută decât într-un mod organizat, unica modalitate aptă să asigure un fundament științific urmării penale.

Până la anexarea Basarabiei de către URSS, la 28 iunie 1940, folosirea metodelor și mijloacelor tehnico-științifice în activitatea de combatere a criminalității în Basarabia s-a sprijinit pe sistemul de drept românesc, în structura căruia criminalistica ocupa o poziție distinctă [10, p.55]. În 1937, dr. Constantin Țurai publică *Elemente de poliție tehnică*, în care sunt abordate probleme vizând cercetarea științifică în traseologie, dactiloscopie, balistică judiciară. Prof. Cămil Suciuc redactează în 1951 primul curs de criminalistică și elaborează primul manual de criminalistică în 1963. Ulterior, a redactat și alte lucrări în care descria versiunea ca o ipoteză a unei posibilități, pornind de la unele date cunoscute, fie direct, fie prin deducție, ținând seama de experiența generalizată a activității de anchetă [11, p.499].

Asupra apariției și evoluției cunoștințelor despre versiunile criminalistice au influențat direct mai mulți factori, printre care: nivelul criminalității; rolul organelor de drept în combaterea fenomenului infracțional; caracterul cercetărilor științifice la eficientizarea descoperirii infracțiunilor.

Referințe:

1. GOLUBENCO, Gh. Considerații privind formarea sorginilor tehnicii criminalistice. În: *Revista Studii Juridice Universitare*.2011, nr. 1-2, p. 244-253.
2. ГРОСС, Г. *Руководство для судебных следователей как система криминалистики*. Новое изд. переп. с изд.1908 г. Москва: Лекс Эст, 2002. 1088 с. ISBN 5-901638-09-3.
3. ВАЙНГАРДТ, А. *Уголовная тактика. Руководство к расследованию преступлений*. Пер. с нем. В.М. БОРЕМОВИЧА. Овруч, 1910, с. 3.
4. БЕЛКИН, Р.С. *История отечественной криминалистики*. Москва: Норма, 1999. 486 с. ISBN 5-89123-302-9.
5. GUGU, A. *Cercetarea criminalistică a locului faptei în cauzele privind furturile din apartamente* / Autoref. al tezei de doctor. Chișinău, 2010.
6. OLARU, I. *Dezvoltarea școlii românești de criminalistică*. În: *Școala românească de criminalistică*. București: Ed. Ministerului de Internet , 1975 , p.23 și urm. Apud: STANCU, Em. *Tratat de criminalistică*. Ed. III. București: Universul Juridic, 2004. 736 p. ISBN 973-8446-12-0.
7. БЕЛКИН, Р.С. *Op. cit.*
8. АНУШАТ, Э. *Искусство раскрытия преступлений и законы логики*. Москва: ЛексЭст, 2001. 112 с. ISBN 5-901638-04-2.

9. LE CLERE, M. *Manuel de police technique*. Paris: Police Revue , 1974, p. 223.
Apud: STANCU, Em. *Tratat de criminalistică*. Ed. III. București: Universul Juridic, 2004. 736 p. ISBN 973-8446-12-0.
10. GOLUBENCO, Gh. *Criminalistica: obiect, sistrem, istorie / ULIM*. Chișinău: FEP. Tipografia Centrală, 2008. 216 p. ISBN 978-997-578-597-6.
11. SUCIU, C. *Criminalistica*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1972.